

L'epidèmia de la consciència

Durant la guerra de l'Iraq, la foto de Joe Dwyer, caporal dels Estats Units, salvant la vida d'un nen el va convertir en un heroi nacional. Cinc anys més tard es va suïcidar amb substàncies químiques. L'any passat es van morir més soldats nord-americans per suïcidi que no al camp de batalla a l'Iraq.

Un dia d'estiu, a la vesprada, des de la casa blanca d'una granja avisen la policia de Pinehurst, Carolina del Nord. Pinehurst és un municipi menut i idíl·lic, amb boscos, amb edificis d'una arquitectura semblant a la de les plantacions i amb vuit camps de golf. Hi ha molts jubilats. Normalment, la policia no hi té gaire feina, però els darrers mesos ha hagut d'acudir sovint a aquesta adreça. El propietari, un home jove, s'ha atrinxerat a la casa amb pistoles i un fusell.

Aquesta vegada, els policies forcen la porta. L'home jeu a terra, panteixant. Està empastifat d'excrements i d'orina. Al voltant hi té dotzenes de polvoritzadors de la marca Dust-Off, un esprai que s'usa per a netejar ordinadors. Malgrat que també pot servir per a anestesiar-se. Si s'empra repetidament acaba fent mal al cor i als pulmons. "Ajudeu-me, no puc respirar", suplica l'home a un dels oficials.

Una taxista havia alertat la policia. Des de feia mesos portava l'home cada dia a comerços dels voltants, on comprava els esprais. Havia destrossat el seu cotxe en esquivar un objecte a la vora del carrer, perquè es pensava que era una bomba iraquiana.

Aquest home era Joseph Dwyer, un gegant de cabells castanys.

Es mor aquell mateix dia de juny del 2008, a l'edat de 31 anys, de camí a

l'hospital. Uns dies després el soteren amb honors militars. Cap al final de la cerimònia, un oficial s'agenolla davant la muller de Dwyers, Matina, i li lliura la bandera doblegada del taüt de Joe, un símbol de reconeixement d'honor de l'exèrcit dels Estats Units.

Perquè Joe Dwyer, que va morir sol i miserable, havia estat un heroi dels EUA. Hi ha una foto seua en què s'endú fora de perill un nen iraquità, just després d'un tiroteig. El març del 2003, els diaris de tots els EUA imprimien la fotografia en portada. "Era la foto de la guerra que tothom volia veure", comenta Warren Zinn, el fotògraf. Perquè era així com es volien veure els Estats Units: valents, sensibles, ajudant i amb molt bones intencions envers el Pròxim Orient. Potser Joe Dwyer no ha sobreviscut a la guerra de l'Iraq perquè era com els Estats Units volien ser.

Matina, la vídua de Joe, té els cabells castanys i curts i duu una creu de plata de filigrana balancejant-se al coll. "Joseph no s'ha suïcidat", afirma. "S'ha mort a causa de les ferides de guerra de la seua ment." Matina seu en un restaurant de Pinehurst, remena l'amanida de pollastre i li costa molt d'acabar les frases. Frases com ara "em consola saber que ja no ha de lluitar cada dia amb els seus records horribles", o "només puc suportar la



EL TEMPS

Joe Dwyer, caporal sanitari, a la campanya



militar del 2003 a l'Iraq: "Hi va haver quatre dies en què no ens van disparar."

seua mort perquè, potser, era la seua manera d'ajudar els altres".

Perquè un psicòleg de l'exèrcit dels Estats Units, després de conèixer Joe Dwyer, va començar a desenvolupar teràpies noves per ajudar els soldats que tornen trastornats de la guerra.

Joe Dwyer patia trastorn per estrès posttraumàtic. Cada vegada hi ha més soldats que tornen amb aquesta malaltia als Estats Units, però també a Anglaterra i a Alemanya es viu aquesta situació. Aproximadament un de cada cinc soldats nord-americans que sobreviuen a la guerra a l'Hindu Kush, o a l'Eufrates, es turmenten amb neurosis traumàtiques. Gairebé 300.000 veterans dels EUA pateixen trastorn per estrès posttraumàtic, però molts no s'atreveixen a anar a cal metge per por que els declaren bojos. Fins ara, només s'han pogut tractar "mínimament", si més no, la meitat d'aquells que superen la vergonya, segons els resultats d'un estudi de la Rand Corporation, un grup d'experts nord-americà.

Una epidèmia psicològica. L'any passat es van morir més soldats nord-americans per suïcidi (334) que no pas al camp de batalla a l'Iraq (149). L'any 2008, els metges militars ja havien manifestat que cada mes mil veterans intentaven llevar-se la vida. Molts més de cent ex-combatents de l'Iraq i de l'Afganistan es tornen bojos i assassinen algú; una tercera part de les víctimes són les xicotes, les mullers o uns altres familiars.

John Fortunato va notar els primers símptomes d'aquesta epidèmia ara fa cinc anys. Aquest psicòleg de l'exèrcit dels EUA treballa a la base Fort Bliss d'El Paso, Texas. Els soldats joves que havien tornat a casa de l'Iraq, i que llavors esperaven davant el xicotet consultori, parlaven de culpa, pànic, ràbia i dels pensaments que els perseguïen nit i dia. Els prescrivia pastilles, igual com feien els altres psicòlegs de l'exèrcit. Quan tenia temps, també parlava amb els soldats, però, al final, la majoria de vegades Fortunato només escrivia un dictamen. Llicenciava els soldats perquè no eren aptes per a la guerra. Però tampoc no eren aptes per a la vida.

L'any 2006, quan Fortunato escriu un dictamen com aquests per a Joe Dwyer l'afecta de prop. "Dwyer era un gran paio amb un gran sentit de l'humor", comenta Fortunato. El seu decaïment gradual fou el psicòleg a construir un centre d'assistència mèdica per tornar a convertir en persones les pellerinques de la guerra. El 2007 s'inauguren les barraques formalment, els oficials fan discursos i un general talla la cinta inaugural.

Joe Dwyer té 24 anys quan s'allista a l'exèrcit. L'assignen a El Paso i seu amb quatre companys en una habitació sense finestres, la infermeria. Tots quatre es cauen bé, Joe Dwyer, Dionne Knapp, Angela Minor i el seu cap, José Salazar. "Parlàvem sobre què ens afectava, sobre coses profundes", explica Dionne Knapp, una dona jove i seriosa, de cabells rulls i amb un buit menut a la dentadura. "Joe era el germà menut que mai no he tingut." Els altres soldats els anomenen els "quatre mosqueters".

Llavors, Dionne rep l'ordre d'anar-se'n a l'Iraq i explica a Joe que no pot deixar sols els dos fills, que s'estima més desertar que no anar a la guerra. L'endemà Joe es presenta davant dels seus superiors. "Per què no m'hi envieu a mi?"

El febrer del 2003, Matina duu el marit a agafar l'autobús. Ell li explica que l'han destinat a un hospital a Kuwait; però no és cert.

A Joe l'han assignat al setè regiment de cavalleria, una unitat llegendària que segons un oficial era "la punta de la punta de la llança" de la marxa a Bagdad. "Vam tardar 21 dies a arribar a Bagdad", explica Joe més tard. "Hi va haver quatre dies en què no ens van disparar."

El fotògraf de l'*Army Times*, Warren Zinn, també va amb la unitat de Dwyer. El cinquè dia de guerra, la caravana de vehicles de l'exèrcit dels Estats Units, de sis quilòmetres de llarg, s'ha de detenir davant un pont destruït. A dreta i esquerra cauen míssils iraquians. De sobte, un iraquia corre cap al comboi amb un xiquet ferit als braços. Dwyer és el primer d'eixir corrent de la defensa, en la seua direcció. Agafa el xiquet en braços i fa mitja volta. En aquest moment Zinn prem el disparador de la càmera.



La casa de Dwyer a Pinehurst, Carolina del Nord. Rosers i un fusell AR15.

Més tard, un sanitari extreu metralla del genoll del menut. Té quatre anys i es diu Ali.

La foto fa la volta al món. La muller de Dwyer, Matina, veu la imatge a la feina, a la portada de l'important diari nord-americà *USA Today*. A Carolina del Nord, la mare de Dwyer, Maureen, també veu la fotografia. Té el pressentiment que el fill ja no tornarà a casa.

Un gran error. Això no obstant, al juliol Joe Dwyer torna a casa, després de només tres mesos a l'Iraq. S'ha tornat prim, seriós, home de poques paraules. Arriba a un acord amb Matina: ell no vol explicar res de la guerra i ella tampoc vol sentir cap d'aquells horrors. Però no saben que cometen un gran error.

De nou amb la tropa a Fort Bliss, Joe segueix a cada moment, des de l'ordinador, on es troba la seua unitat a l'Iraq. Es compra dues pistoles i un fusell, amb les quals dispara al camp de tir. Es torna boig cada vegada que veu una caixa a la vora del carrer. És una bomba? Als restaurants tria sempre un seient que es trobe d'esquena a la paret, perquè ningú no puga apropar-se-li sigil·losament per darrere.

Quan els mosqueters se separen tot empitjora. Quasi cada dia Dwyer telefona a Angela, que d'aquesta manera s'assabenta que ell seu al seu Ford Taurus blanc, a l'aparcament de Best Buy, bevent. Cervesa, dotze llaunes, una rere l'altra. I comença a inhalar

"Després d'un temps, el sistema nerviós central està fet malbé"

Dust-Off per, finalment, poder descansar, només durant un moment, dels dimonis interiors que el persegueixen. Una vegada drogat, s'atreveix a cantar-li a Angela un parell de coses. "Veia gent que es moria. Veia nens que es morien", explica Angela.

Joe parla d'un altre xiquet iraquia. El menut veu un fusell en terra. "No l'agafes, no l'agafes", suplica fluixet el soldat que es troba al costat de Joe, però el xiquet l'agafa, i els soldats li desapareixen. "No sé qui va prémer el gallet, Joe no volia que ho sabérem. Se sentia culpable, volia que el perdonaren", explica Angela, la confident.

"Joe sentia que no hi havia perdó per a ell", afirma Matina, la muller.

Joe i Matina viuen en un pis modest a la primera planta dels apartaments Vista Village. Poc després, Joe obri la porta del pis només amb una pistola a la mà. Dia sí dia no, quan Matina torna de treballar, pensa que la seua dona és un iraquia. Realment està en guerra.

Aleshores, Matina espera durant hores asseguda al cotxe, davant de casa, fins que Joe es desmaïa de tant inhalar o fins que li passen les al·lucinacions. A les nits juen l'un al costat de l'altre, Joe inhala l'aerosol cada mig minut. O jeu a terra, a la sala d'estar. Matina sent el soroll de l'esprai per davall de la porta. "Xxxxx. Xxxxx."

Matina suplica a Joe que pare. "Xxxxx. Xxxxx."

S'agenolla al seu costat, a la catifa marró, amb la Bíblia a la mà i llegeix en veu alta: "Ni que passe per la vall tenebrosa." Prega: "Déu, fes que pare."

"Xxxxx. Xxxxx."

Matina Dwyer diu que ja no pot suportar el soroll de l'esprai.

Els amics de Dwyer estan tan preocupats que finalment decideixen de fer alguna cosa. Angela Minor deixa el compte bancari al descobert i agafa un avió des de Nova York. Tots tres junts volen convèncer Joe perquè, si més no, lliure les armes.

Joe plora d'alegria quan veu els tres amics. Però lliurar les armes? Ni parlar-ne. Creu que es troba a l'Iraq, està en guerra. El pla dels tres amics fracassa. L'endemà, Dionne telefona a consultoris i hospitals, però no n'obté ajuda.



La vídua Matina i la filla Meagan en un acte commemoratiu dedicat a Dwyer: "Joe sentia que no hi havia perdó per a ell."

A l'estacada. Poc després, el 6 d'octubre del 2005, cap a les nou del vespre, envien la policia als apartaments Vista Village. Joe Dwyer trau un espill per la finestra del dormitori de l'apartament, per espionar en la penombra els iraquians que hi ha a les teulades. Per telèfon, transmet en codi militar les coordenades per a un atac aeri. Vol dirigir avions de combat a casa seua. Llavors sent un soroll. Iraquians que volen entrar?

Dwyer dispara. A la finestra, a la paret, al sostre. Més de dues-centes vegades. La policia de Texas no dubta a l'hora d'actuar contra la gent que dispara trets en complexos d'apartaments. Això no obstant, hi és present el superior de Dwyer i mostra una fotografia al cap de la força d'assalt. Li explica que el boig que dispara és un heroi americà, fill i germà de policies. Els policies telefonen a Brian, el germà de Joe, a Long Island, i els seus companys. Brian seu en pijama la butaca de la sala d'estar i parla per telèfon amb el seu germà menut. Joe es rendeix després de tres hores.

L'endemà, Dionne escriu un cor-

reu electrònic als comandants de Fort Bliss. "L'exèrcit, que estigué orgullós de presentar-lo com un heroi, l'ha deixat a l'estacada", es lamenta. Després del tiroteig Joe comença un tractament clínic. Rep medicaments i fa teràpia de conversa. Un altre veterà, que també pateix trastorn per estrès posttraumàtic, va cada dia a parlar amb ell.

Tanmateix, no hi ha res que l'ajude.

Llicencien Joe de l'exèrcit amb honors. Un any després, el 10 de juliol del 2007, a Fort Bliss, s'inaugura el Centre de Restabliment i Recuperació.

Fortunato té un despatx menut a l'esquerra de l'entrada a la clínica de dia. Porta els cabells rapats, duu uns pantalons de color caqui i la cadira i els prestatges del despatx són més aviat pràctics. No li importen les aparences. Fortunato és un monjo benedictí, però també havia estat soldat al Vietnam. Quan va tornar de la guerra jeia "entre la brutícia" cada vegada que un cotxe amb un defecte d'arrencada esclafia. Quan un soldat insisteix, durant una conversa, que es troba molt bé, Fortunato li contesta:

"Creus, realment, que això et passa d'aquella manera? Vés al pont de Gaywick Boulevard. Allà hi ha els joves sense sostre de la meua edat. No sembla que els haja passat."

Un trauma causat per la guerra normalment motiva tres comportaments típics: en primer lloc, els soldats eviten les situacions que els fan por, com Joe Dwyer, que ja no va al cinema. En segon lloc, ho recorden sempre: en la seua ment sempre veuen films en un bucle sense fi; films amb companys morts, films en què ells mateix maten algú. I, en tercer lloc, sempre estan sota molt d'estrès: al camp de batalla, els soldats han d'aguditzar tots els sentits, només així es pot sobreviure a la guerra. És per això que quan hi ha pau les persones acaben esgotades. "Després d'un temps —explica Fortunato— el sistema nerviós central està fet malbé."

La primera solució que aporta la medicina a aquest problema són els tranquil·litzants. Durant la teràpia, els soldats han d'explicar els films que guarden a la memòria per eliminar-ne l'impacte. Ajuda fer-ho amb uns altres



EL TEMPS

La companya Dionne Knapp i el terapeuta John Fortunato. "L'exèrcit l'ha deixat a l'estacada."

persones que hagen viscut situacions semblants, però sovint no n'hi ha prou.

Una nova teràpia. Per aquest motiu, Fortunato ha identificat, per al seu programa, nou punts per abordar la psique dels soldats. En primer lloc, intenta combatre el nerviosisme, les tensions. La ment trastorna el cos, explica Fortunato. Per tant, el cos, si més no, s'ha de relaxar. Per això mateix serveixen l'acupuntura, els massatges, la bioretroalimentació i el *reiki*, un mètode japonès "el mètode més al·lucinant dels que fem servir". El *reiki* és semblant a la imposició de les mans, explica Fortunato. En un primer moment, els seus superiors pensaven que estava tocat de l'ala.

Els soldats juguen dues vegades a la setmana a waterpolo. "Els ajuda a tornar-se a convertir en éssers socials. Com poden aconseguir això les pastilles?", pregunta Fortunato. Els pacients també prenen psicofàrmacs, però només la meitat dels que normalment els administren els metges.

Cada dijous, els soldats han d'eixir de la base. Per a algú que ha lluitat a Fal-luja en una guerra urbana, el centre comercial local és el lloc més terrífic que existeix. "Els soldats anomenen el Wal-Mart —una corporació nord-americana basada en el negoci de la botiga d'autoservei— el *regne del mal*", comenta Fortunato. Hi ha molta gent, tot és molt confús i difícilment controlable. Conseqüentment, el terapeuta sempre hi va amb la tropa. Quan entra el pànic, els pacients han d'intentar controlar la por per mitjà de tècniques de respiració.

Després de rebre aquest tractament, el 60% dels soldats estan prou recuperats per a poder tornar al front. Normalment, un percentatge del 30% ja es considera un èxit.

Cada soldat que es retira a causa del trastorn per estrès posttraumàtic, segons els càlculs de Fortunato, costa 350.000 dòlars a l'exèrcit. El programa de Fortunato costa 28.000 dòlars per pacient. "Les xifres no m'importen, a mi m'importen els soldats, però jo ho he venut d'aquesta manera", explica.

Com més dura la guerra a l'Iraq, com més violenta es torne la lluita a l'Afganistan, el problema esdevindrà més peremptori, i sembla que Fortunato és qui més ha avançat en aquest terreny.

Matina Dwyer explica que el seu marit sovint desitjava haver perdut una cama a la guerra, i no l'ànima. Comenta que "el doctor Fortunato ens va explicar coses que no sabíem". Com ara la gran importància de parlar.

Després del seu llicenciament amb un grau total de minusvalidesa, Joe Dwyer rep una pensió de 2.700 dòlars. Ell i Matina se'n van a viure a casa dels seus pares, a Carolina del Nord, en un xalet de rajoles preciós, amb un embarcador que dona directament a un llac. Això no obstant, Joe no s'allibera de l'Iraq, tampoc en aquest indret. Va a pescar setze hores cada dia, dona voltes sense rumb amb la Harley. S'alegra del naixement de la seua filla, però el nadó plora sempre que el pare s'hi apropa.

Tot empitjora quan Dwyer com-

pra el ranxo a Pinehurst. Al davant hi floreixen rosers i fa olor de pins. Tanmateix, Joe tanca les persianes enrotllables i juga amb l'ordinador a jocs de guerra. Es compra un fusell AR15. Quan Matina vol llevar-l'hi, ell l'amença. "Algú morirà." L'agost del 2007 torna a l'hospital de veterans durant mig any. Cinc dies després de tornar a casa torna a inhalar. Matina es muda a un altre lloc amb la seua filla Meagan.

Tres mesos després Joe Dwyer es mor.

Poc després, Fortunato viatja a Carolina del Nord per reunir-se amb Matina i amb els pares de Dwyer i els lliura la placa d'identificació militar de Joe. Parla a la família sobre el nou centre d'assistència mèdica i els explica que ha penjat la foto de Joe en gran en una columna a l'entrada. "És bonic de sentir això", afirma Matina. Però també dur: "Per què no va poder rebre tota aqueixa ajuda, Joseph?"

Dionne Knapp, la companya de Joe, hi pensa molt, en el fet que potser ara seria ella la que s'enfonsaria en els seus records, si Joe no haguera anat a la guerra en lloc seu. Warren Zinn, el fotògraf, ha tornat a visitar Ali, el xiquet de la foto, a l'Iraq. Ali ha sobreviscut, però gairebé no pot caminar. I Maureen Dwyer, la mare de Joe, pensa en la fotografia de Joe a les portades dels diaris, recorda la premonició que va tenir sobre que Joe no tornaria mai.

"I mai no va tornar."

Cordula Meyer

Traducció de Blanca Juan